

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Een waarschuwing voor het gevaar van het onderbuikgevoel

door **Rien Fraanje** De auteur is oud-directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. In deze rubriek belicht hij de politieke actualiteit vanuit de kunsten.

Peter Grimes is een wat aparte man. Misschien wat onbehouden in de omgang. Hij lijkt niet helemaal te passen in deze wereld of in ieder geval in het kleine vissersdorp aan de Engelse kust. Daar woont Peter en ligt in de haven zijn vissersboot waarmee hij regelmatig de zee opgaat in de hoop op een goede vangst.

Netten vol vis binnenhalen op een ruige zee kan hij niet alleen. Daarom heeft hij – net als alle vissers in het Engelse vissersdorp – een scheepsjongen in dienst. Onlangs moest hij na dagen op zee de haven binnenvaren en het stoffelijk overschot van zijn hulp overdragen. Die was omgekomen van de dorst omdat een flinke storm hen dagenlang verhinderde om terug te varen naar de haven.

De mensen in het dorp geloven Peter Grimes maar half over de toedracht van het trieste overlijden van zijn scheepsknecht. Zijn anders-zijn en moeilijk te doorgronden karakter maken hem voor de dorpelingen bij voorbaat verdacht.

Opera

De opera *Peter Grimes* betekende na zijn première in 1945 de definitieve doorbraak van de Britse componist Benjamin Britten (1913-1976). Die kwam

op het idee voor deze opera toen hij het gedicht *The Borough* (1810) las. Schrijver George Crabbe vertelt daarin over zijn leven in de Engelse kustplaats Aldeburg. Britten was kort voor de Tweede Wereldoorlog naar de VS vertrokken, maar de lezing van dit gedicht bezorgde hem heimwee. Hij besloot daarop in 1942 terug te keren en op de boottocht terug naar zijn vaderland werkte hij samen met zijn levenspartner Peter Pears de eerste contouren van de opera uit.

Als je vooral opera's van Italiaanse componisten als Verdi en Puccini kent, is dit werk van Britten even wennen. Na tweeënhalf uur loop je niet de Stopera uit met een deuntje in je hoofd van een van de aria's of een mooi koorstuk. Maar Britten heeft wel passende muziek gecomponeerd bij het aangrijpende verhaal van een zonderlinge man die na een noodlottig ongeval ook zijn tweede scheepsjongen verliest.

De hoofdpersoon in het gedicht *The Borough* was ronduit een onaangenaam karakter. Schrijver Montagu Slater die het libretto van de opera voor zijn rekening nam, maakte van Peter Grimes een veel gelaagder personage. Hij heeft zeker iets onaangepast, maar hij lijdt ook zichtbaar na de dood van zijn knecht.

En als hij uiteindelijk toch een nieuwe scheepsjongen heeft, laat Slater zien dat Peter Grimes om de jongen geeft.

Britten maakt van de dorpingen in de encenering een amorfe eenheid. Voor deze opera heb je een groot koor nodig dat verbeeldt hoe een gemeenschap zich tegen een eenling keert. Het libretto laat op enig moment iemand verwijzen naar hoe haringen elkaar blindelings kunnen volgen. Dit is wat de dorpingen doen: als een eenheid lopen ze achter elkaar aan en keren zich tegen Peter Grimes. Regisseur Horáková geeft dat in de choreografie ook prachtig vorm: als een imponerende school haringen bewegen de zangers van het koor van De Nationale Opera keer op keer over het podium.

Onrust voorkomen

Horáková zegt in een interview dat de opera voor haar bovenal gaat over de schuldvraag. 'Beschuldigd worden zonder feiten of bewijs: alleen omdat de mensen in het dorp hem vreemd vinden, is Grimes al verdacht.' Ik meen dat ze daarmee twee onderliggende actuele thema's laat liggen. In de eerste

plaats: hoeveel ruimte bestaat er in een samenleving om anders of een beetje vreemd te mogen zijn? Anders gesteld: hoe groot is de tolerantie in een samenleving voor mensen die zich niet automatisch voegen naar de gewoonten en gebruiken van de meerderheid?

Als tweede moest ik bij het zien van de opera denken aan het grote gevaar van een gemeenschap waar het onderbuikgevoel regeert. De inwoners uit het Engelse vissersdorp hebben het gevoel dat Peter Grimes schuldig is. Ze zijn niet geïnteresseerd in de feiten. En de notabelen in het dorp, de rechter en de priester, spreken hen niet tegen; ze willen vooral de gemoederen bedaren en onrust voorkomen.

De actualiteit daarvan is evident. Wat de feiten en cijfers ook mogen zeggen, er is een asielcrisis omdat de mensen in het land een asielcrisis ervaren. Daarbij kun je als bestuurder ook nog een handje helpen het gevoel van een crisis aan te jagen door voor de hand liggende maatregelen bewust niet te nemen of goed werkende maatregelen ongedaan te maken.

De Nationale Opera, *Peter Grimes* van Benjamin Britten, onder regie van Barbora Horáková Joly, gezien op dinsdag 22 oktober 2024 in de Stopera te Amsterdam.